

ایران فرم‌های

۱۰ اصل «حکمرانی مطلوب» در نظام فکری اسلام
حکمرانی علمی در برابر حکمرانی ذوقی

۱۶ صفحه | ◀

۱۵ صفحه | ◀

اسکارهای امسال به چه کسانی می‌رسد؟
بازی اسپیلبرگ و کیدمن با آتش

۱۴ صفحه | ◀

فجر سی و هفتم به چه شیوه‌ای برگزار می‌شود؟

۱۵ صفحه | ◀

مترجم کتاب «منسیوس» در گفت‌وگو با «ایران» عنوان کرد
رجوع به حکمت باستان، ضرورت جهان معاصر

گروه فرهنگی: کتاب «منسیوس» به ترجمه «احسان دوست محمدی» به نازکی از سوی نشر ققنوس روانه کتابفروشی‌ها شده؛ کتابی متعلق به فلسفه پیش از میلاد چین که در هکذا روایت تجربیات، سفرها و تفکرات این فیلسوف شکل گرفته است. از دوست محمدی تا به امروز آثار دیگری بر خاسته از همین دوران تاریخی به فارسی بازگردانده شده؛ کتاب‌هایی که از جمله آنها می‌توان به «آموزه‌هایی از حکمت چین باستان» و «حکمت چینی» اشاره کرد.

فردی اثرگذار در تاریخ فرهنگ چین

احسان دوست محمدی درباره چرایی ترجمه کتاب «منسیوس» به «ایران» می‌گوید: «منسیوس یکی از تأثیرگذارترین افراد در تاریخ فرهنگ و اندیشه چین است. او را بعد از کنفوسیوس فرزانه دوم می‌نامند. تک اثر باقیمانده از او در کنار کتبی مثل ای چینگ، مکالمات و... جزو اثر کلاسیک در مکتب کنفوسیوس (روئیسم) به شمار می‌رود.» وی ادامه می‌دهد: «منسیوس ما را با هسته اصلی مکتب فکری کنفوسیوس (روئیسم) که جزویکی از تأثیرگذارترین مکاتب فکری در تاریخ فرهنگ و اندیشه چین است، آشنا می‌کند. شناخت فرهنگ چین، بدون شناخت مکتب فکری کنفوسیوس و مکتب فکری کنفوسیوس بدون شناخت منسیوس میسر نیست.» دوست‌محمدی درباره زمان تألیف این نوشته می‌گوید: «تاریخ تألیف این کتاب حدوداً به سال ۳۰۰ ق.م برمی‌گردد. این کتاب به زبان چینی باستان نوشته شده و ترجمه فارسی آن نیز از متن چینی باستان انجام شده است. البته در تمامی قسمت‌ها، توضیحات و تفسیرهای دانشمندان قدیم و جدید که روی متن اصلی نوشته شده، در نظر گرفته شده است.» او در توضیح اینکه منسیوس چه جایگاهی در فلسفه چین دارد، ادامه می‌دهد: «منسیوس جزو یکی از مشهورترین، تأثیرگذارترین و پراوازه‌ترین اندیشمندان و فیلسوفان در تاریخ چین به شمار می‌رود. منسیوس نظریه نیکو بودن سرشت انسان را مطرح کرد. از نظر او همان طوری که آب ذاتاً به سرازیری تمایل دارد، آدمی نیز به نیکی تمایل دارد، هر چند بتوان به زور جریان آب را به بالای کوهی هدایت کرد ولی این جزو طبیعت آب نیست، همچون انسانیت که تحت شرایط نامساعد کار ناشایستی از او سر بزند. نظریات او در تکامل و پیشرفت مکتب کنفوسیوس نقش بسزایی داشت.»

آموزه‌هایی بایبان ساده و همه‌فهم

دوست محمدی با اشاره به نکات برجسته در تفکر منسیوس می‌گوید:

«شاید یکی از نکات برجسته در تفکر منسیوس، سادگی و قابل فهم بودن آن باشد. او همانند کنفوسیوس و برخلاف مکاتب فکری رایج در آن زمان که غرق در مسائل متافیزیکی بودند، توجه خود را معطوف به مسائل عینی اجتماع و روابط انسانی کرد. همین موضوع سبب شده که با گذشت سالیان دراز، این مکتب فکری کامکان زنده و قابل استفاده باشد.»

اشتراکات بسیار اندیشه‌های این کتاب با فرهنگ

این مترجم تأکید می‌کند: «با وجود پیشینه فرهنگی متفاوت، میان آرا و نظرات اندیشمندان ما و منسیوس مشترکات بسیار زیادی وجود دارد. مطالعه افکارش ذوقی که در خواننده ایجاد می‌کند این شعر مولوی در دفتر پنجم منثوی را نیز در ذهن تداعی می‌کند: زردبان‌هاییست پنهان در جهان/ پایه‌پایه تا عیان آسمان/ هر گره را زردبانی دیگرست/ هر روش را آسمانی دیگرست/ هر یکی از حال دیگری خبر/ ملک با پنهان‌و بی‌پایان و سر»

او در پاسخ به اینکه آیا این قبیل حکمت‌ها و پندها برای دنیای کنونی قابل قبول است می‌گوید: «بسیاری از این حکمت‌ها در دنیای امروز نیز قابل استفاده هستند و ما حتی بیشتر از گذشته به آنها احتیاج داریم.

برای مثال، منسیوس نیکی به والدین را سنگ بنای انسانیت و پیش نیاز موفقیت در تمامی امور از جمله حکمرانی و رسیدگی به امور کشور می‌داند. از نظر او تنها کسی که در مقام فرزند، صالح و نیکوکار باشد صلاحیت رسیدگی به امور کشور را دارد.» وی ادامه می‌دهد: «در دنیای پر مشغله امروز، شاید احترام به والدین و نیکی به آنها از اولویت بالایی برخوردار نباشد ولی رجوع به نظرات گذشتگان یادآوری است برای اجرای این مهم. با وجود این، برخی از شعائر و آداب قدیمی که در این کتاب نیز به آن اشاره شده در جامعه امروز قابل اجرا نیستند. به طور مثال سوگواری برای مرگ والدین به شکل سنتی و به مدت سه سال کاری است که انجام آن در دنیای امروز تقریباً غیر ممکن است.» دوست‌محمدی ادامه می‌دهد: «بسیاری از اصول مطرح شده در این کتاب همچون نیکی، عدالت، احترام به والدین و... به نوعی در نهاد ما وجود دارد و فقط در دنیای پرشتاب امروز از خاطر ما رفته‌اند به همین خاطر نیاز به یادآوری دارند.»

نگاهی به اهمیت عکاسی در عصر حاضر

عکس‌های دیروز برای امروز عکس‌های امروز برای فردا

عکس: آنتوان سوریوگن

کرد، یعنی عکسی از آن. [۷] «اگر بخواهیم عکس را به بستر اصلی تجربه آن، تجربه اجتماعی و حافظه اجتماعی بازگردانیم، باید به قوانین حافظه احترام بگذاریم. باید عکس چاپ شده را در موقعیتی قرار دهیم که چیزی از قطعیت حیرت‌آور آنچه بود و آنچه هست بی‌آورد. چیزی که بر تزلزل برشت نویسنده معروف آلمانی درباره بازنگری عملی کاربرد دارد. به جای لحظه، می‌شود خوانند عکاسی؛ و به جای بازنگری می‌شود خوانند بازآفرینی بستر:

پس تو باید فقط لحظه [عکاسی] / را آشکارسازی، بی‌اینکه در این سیر، پنهان داری / خاستگاه این لحظه [عکاسی] آشکار را، به بازنگری [بازآفرینی بستر] / توالی و تسلسل / بخش / آنچه قبولش کرده‌ای به سرانجام رسان / این‌گونه / نشان خواهی داد جریان رویدادها و سیر کار خویش را / و تماشاگر ت تجربه خواهد کرد این اکنون را در بسیار سطوحی / که از قبل می‌آید و / در بعد ادغام می‌شود و در کنارش خواهد یافت / بسیار اکنون دیگر را / حال ، او نه فقط / در تماشاخانه تو / که هم در جهان می‌شنیدند.» [۸]

ما باید عکس‌ها را به عنوان حافظه‌ای پاک ناشدنی از تجربه اجتماعی، سیاسی یک ملت بدانیم و همواره قدر و منزلت آن را پایش داریم، حتی اگر ضعف‌ها و بی‌تدبیری‌های زمانه را هویدا سازد و بر ما نیز خوش نیاید. آنچه مهم است عکس‌های گرفته شده امروز برای آیندگان است تا با اسنادی تصویری به فضاتر امروز ما بنشینند. همچنان که ما تصاویر سده‌های گذشته را اسنادی متقن دانسته و زمانه دیروز را امروز قضاوت می‌کنیم، با چنین اندیشه‌ای، عکاسان تاریخ‌نویسان تصویری زمانه خویش اند و بی‌توجهی و به حاشیه راندن آنها کمک به تحریف تاریخ یک ملت خواهد بود که خیانتی استی بزرگ و نابخشودنی.

[1] --how-many-photos-will-be-taken-in-2020

[۲] - طهماسب پور، محمد رضا (۱۳۸۷)، ناصرالدین شاه عکاس، نشر تاریخ ایران، تهران، ص ۶۹.

[۳] - همان، ص ۷۵.

[۴] - خدادادی، محمد (۱۳۹۳)، کارکرد فرهنگی هنری عکاسی در ایران، مرکب سپید، تهران، ص ۴۹.

[۵] - سونتگ، سوزان (۱۳۸۹)، درباره عکاسی، مترجم نکین شیدوش، حرفه نویسنده، تهران، ص ۱۸۸.

[۶] - همان، ص ۳۷۳.

[۷] - همان، ص ۴۰۹.

[۸] - همان، ص ۳۱۵.

این مبحث، واقعیت‌گرایی عکس به عنوان اسنادی انکارناپذیر مدنظر است. امیل زولا نویسنده تأثیرگذار فرانسوی و مهم‌ترین چهره در مکتب واقع‌گرایی ادبی می‌گوید: «به عقیده من شما تا از چیزی عکس نگیرید، نمی‌توانید ادعا کنید که واقعا آن را دیده‌اید.» [۵] هلموت گرنزهایم عکاس معروف آلمانی نیز می‌گوید: «عکاسی تنها «زیانی» است که در همه جای دنیا فهمیده می‌شود، میان ملت‌ها به هم فرهنگ‌ها بل می‌زند و خانواده بشر را به هم پیوند می‌دهد. عکاسی با صداقت تمام و رها از تأثیر و نفوذ سیاسی - آنجا که مردم آزاد هستند - زندگی و وقایع را بازتاب می‌دهد، به ما اجازه می‌دهد که در غم و شادی دیگران

عکس: علیرضا شکرینی

هلموت گرنزهایم: «عکاسی تنها «زیانی» است که در همه جای دنیا فهمیده می‌شود، میان ملت‌ها و فرهنگ‌ها پل می‌زند و خانواده بشر را به هم پیوند می‌دهد. عکاسی با صداقت تمام و رها از تأثیر و نفوذ سیاسی - آنجا که مردم آزاد هستند - زندگی و وقایع را بازتاب می‌دهد، به ما اجازه می‌دهد که در غم و شادی دیگران شریک باشیم و اوضاع اجتماعی و سیاسی را برابیمان روشن می‌کند. ما تبدیل به شاهدان عینی جنبه‌های انسانی و ضدانسانی نوع بشر می‌شویم...» [۶]

آنها به حقایقی بی‌خواهیم برد که شاید اسناد مکتوب به‌جای مانده، نتواند حسنی آن‌گونه را انتقال دهد. وقوع انقلاب اسلامی در ۱۳۵۷ خورشیدی و پس از آن جنگی هشت‌ساله در ۱۳۵۹، تولید میلیون‌ها فریم عکس از فرازوفرودهای یک ملت بزرگ را در مقابل دیدگان آیندگان قرار داد که از نظر مستندسازی و تعریف واقعیت جای هرگونه شک و شبهه را از میان برداشت. واقعیتی که عکس در پیش روی دیدگان ما قرار می‌دهد انکارناپذیر است، هرچند در عصر دیجیتال امکان دخل و تصرف و تغییر واقعیت نیز همواره وجود دارد. اما در

جهان پیدا کرد زیرا با قابلیت‌های ویژه خود ثبت‌کننده بخش‌هایی از زمانه آن روزگار بود. شاید همین مهم باعث شد که این صنعت سه سال پس از پیدایش عکاسی در فرانسه به دربار محمدشاه قاجار وارد شود و ایران نیز همزمان با جهان مدرن از این پدیده نوظهور بهره‌برد. بی‌تردید ترویج اصولی عکاسی و توجه ویژه به آموزش این فن به دستور ناصرالدین شاه قاجار بوده است که فصل جدیدی در ثبت تاریخ بصری ایران را رقم زد. [او در ۱۸۰ سال پیش] به زیرکی دریافته بود که فن جدید عکاسی، می‌تواند همچون رسانه‌ای خبری و مستند، در اداره سلطنت کمک کند و آگاهی‌هایی را از سراسر ایران به وی بدهد. [۲] ارائه پروژه عکاسی از تخت‌جمشید به ژول ریشار فرانسوی و سپس اتمام این پروژه توسط لوئیجی پشه ایتالیایی و به یادگار ماندن آن تصاویر بی‌نظیر برای تاریخ ایران توسط شاهی که فقط ۱۹ سال بیشتر نداشت، نشانی از ژرف‌اندیشی پیشرو و آینده‌نگری قابل تقدیر برای امروز ایران دارد.

ناصرالدین شاه دریافته بود که زبان تصویر بسیار قدرتمندتر از کلام است. بنابراین عکاسی را به عنوان وسیله‌ای کاربردی جهت بررسی امور و همچنین برای ثبت در تاریخ به صورت جدی به کار گرفته است. اولین گزارش‌های تصویری به دستور ایشان توسط اراضا عکاس‌باشی از سفرها و اردوکنش‌های شاه به بیلاغات اطراف تهران و سفرهای طولانی مدت ناصرالدین شاه به نواحی گوناگون مملکت تهیه شده است. [۳] شایان ذکر است که اگر علاقه‌مندی وی و به‌جای گذاشتن بیش از چهل هزار فریم عکس موجود در آلبوم خانه کاخ گلستان نبود امروزه محققین و پژوهشگران نمی‌توانستند بدون این اسناد تصویری پژوهش قابل قبولی را از این زمان به نسل حاضر ارائه کنند.

در سال ۱۳۰۴ خورشیدی سلسله قاجار جای خود را به سلسله پهلوی داد و رضاشاه بر تخت سلطنت نشست. روند معمول و مرسوم عکاسی دوران قاجار در این زمان نیز با شدت بیشتری ادامه پیدا کرد و کارکردهای عکاسی دچار تغییراتی اساسی برای پیشبرد امور مملکت گردید. حدوداً در همان سال سازمان ثبت احوال کشور تشکیل شد و آحاد مردم موظف به دریافت شناسنامه همراه با یک قطعه عکس ۴۰۶ شدند. [۴] حال با توجه به خاستگاه اجتماعی عکس و ورود رسمی آن به زندگانی اجتماعی ایرانیان، لازم بود عکاسخانه‌های زیادی در سراسر ایران تأسیس شود. با توجه به عمومی شدن عکاسی و ورود رسمی آن به جامعه، گرفتن عکس‌های یادگاری و همچنین مصور شدن روزنامه‌ها و مجلات، جذابیت ویژه‌ای را برای

حالی با توجه به این اعداد و ارقام و حضور عکس در زندگانی انسان امروز، چگونه می‌شود آن را نادیده گرفت؟ اسناد تصویری در سده گذشته همواره یکی از ابزارهای مهم پژوهشی و تحلیلی در آشکار نمودن رخداد‌های اجتماعی بوده است. دلیل بر این ادعا، دیوارنگارها و کتیبه‌های به‌جامانده در کاخ‌های باشکوه نیاکان است که با دستان توانمند هنرمندان نقاش و سنگ‌تراشان زمانه برای آگاهی آیندگان شرحی تصویری و مستند به یادگار گذاشته‌اند. با اختراع عکاسی در اوایل سده نوزدهم میلادی، عکس جایگاه ویژه‌ای در مستندسازی

علیرضا شکرینی
مترجم
عکاس - مدرس
دانشگاه علم و صنعت
ایران

در باب تاریخ این مرزوبوم نگاشته شده است. تاریخ‌نگاران و پژوهشگران تلاش نموده‌اند تا بر اساس شرایط زمانه خویش، مطالبی را در باب روزگاران بنگارند تا امروزیان بدانند و باور کنند بر آنچه در گذشته بوده است. اما انسان‌های سده بیست و یکم انسان‌های دنیای مجازی و فناوری‌های دیجیتال هستند که انتظاری فراتر از گذشته دارند. آنها تا بینند باور نمی‌کنند. فناوری‌های دیجیتال هستند که انتظاری فراتر از گذشته دارند. آنها تا بینند باور نمی‌کنند. در فرهنگ فارسی ضرب‌المثلی متداول وجود دارد که بر اساس یکی از ابیات عطار نیشابوری شاعر قرن ششم ق است: زلیخا گفتن و یوسف شنیدن / شنیدن، کی بود مانند دیدن.

با ادای احترام به تاریخ‌نگاران، بایسته ذکر است که در جهان امروز توصیف کردن یا تعریف وقایعی که در گذشته رخ داده به اندازه دیدن آنها نمی‌تواند مورد توجه انسان قرار گیرد. ما در زمانه‌ای زندگی می‌کنیم که جهان پیرامونمان در تسخیر تصاویر است، در ژوئن سال ۲۰۲۱ م، شرکتی به نام Rise Above Research در ماساچوست آمریکا که تحقیقات صنعت تصویربرداری دیجیتال را برای بازار جهانی انجام می‌دهد، گزارش داده است که تعداد تقریبی عکس‌های گرفته شده در سال ۲۰۲۰ میلادی بیش از یک تریلیون و دو بیست میلیارد فریم بوده است. یعنی اگر یک شخص در هر ثانیه یک عکس بگیرد به بیش از ۴۵،۵۴۴ سال زمان نیاز دارد تا تعداد عکس‌هایی را که انسان‌ها در سال ۲۰۲۰ گرفته‌اند عکسبرداری کند. [۱] البته این آمار با توجه به شیوع ویروس کرونا در سراسر جهان و محدودیت‌های اعمال شده و تعطیلی گسترده مراکز تفریحی و عدم حضور مردم در مراکز گردشگری، رقمی حیرت‌انگیز است.

حالی با توجه به این اعداد و ارقام و حضور عکس در زندگانی انسان امروز، چگونه می‌شود آن را نادیده گرفت؟ اسناد تصویری در سده گذشته همواره یکی از ابزارهای مهم پژوهشی و تحلیلی در آشکار نمودن رخداد‌های اجتماعی بوده است. دلیل بر این ادعا، دیوارنگارها و کتیبه‌های به‌جامانده در کاخ‌های باشکوه نیاکان است که با دستان توانمند هنرمندان نقاش و سنگ‌تراشان زمانه برای آگاهی آیندگان شرحی تصویری و مستند به یادگار گذاشته‌اند. با اختراع عکاسی در اوایل سده نوزدهم میلادی، عکس جایگاه ویژه‌ای در مستندسازی